

De kunst van de lobby

Hans Esmeijer Lobbyen en belobbyd worden, het zijn twee kanten van dezelfde medaille. De Gelderse gedeputeerde Hans Esmeijer heeft op het gebied van kunst en cultuur met beide kanten te maken gehad, en geeft een kijkje in de keuken.

Rond het verschijnsel lobby hangt altijd een wat mysterieus waas: je doet het wel, maar je praat er niet over. Het risico bestaat dat je prijsgeeft wat eigenlijk achter de schermen behoort te blijven. Bovendien: een artikel op dit moment zou wel eens contraproductief kunnen werken, want de lobby rond de verdeling van rijkscultuurgelden kent nog geen eindresultaat. Daaraan valt straks pas af te meten in hoeverre je een lobby succesvol kunt noemen. Beslissers vinden het tenslotte niet plezierig als anderen beweren dat een bepaalde beslissing vooral of mede is ingegeven door een effectieve lobby.

Daartegenover staat dat er een en ander over het verschijnsel kan worden gezegd, omdat het zich voor het belangrijkste deel in alle openbaarheid afspeelt, het succes niet alleen is af te meten aan een kortetermijnbelang, en iedere situatie weer een ander soort van aanpak vraagt. Dat laatste betekent dat ik hieronder

geen recepten geef die aan andere cultuurlobbyisten net zo'n goede kans van slagen bieden als bij mij het geval is (geweest). Dat een bepaalde beslissing al dan niet is genomen, is te vaak afhankelijk van een reeks van factoren om hem eenvoudig te kunnen herleiden tot de invloed van een lobbyist.

Halen en brengen

Als bestuurder – gedeputeerde in de provincie Gelderland met onder meer cultuur in portefeuille – ben ik zowel ervaren in het lobbyen als in het belobbyd worden. Lobbyen is een vak apart. Grote instellingen, bedrijven en overheden beschikken over professionals op dit vlak. Maar de kunst- en cultuursector is overwegend kleinschalig, waardoor direct betrokkenen als voorzitters, directeuren of secretarissen het 'erbij' moeten doen. De provincie Gelderland heeft – samen met Overijssel – een vooruitgeschoven post in Den Haag (en Brussel). Deze

signaleert en informeert ons, maar introduceert ons ook bij relevante contactpersonen in en om de Tweede en Eerste Kamer. Omgekeerd is het ook voor Kamerleden en ambtenaren een vraagbaak als het gaat om de Gelderse belangen, ook op het gebied van cultuur. Onze lobbyisten zijn bekende figuren in de Kamer, voor bewindslieden en de pers. Wekelijks is op de provinciehuizen in Zwolle en Arnhem afstemmingsoverleg over wat er is gebeurd en staat te gebeuren.

In het lobbywerk gaat het over zowel halen als brengen. Daarbij gaat 'brengen' vooraf aan een eventueel 'halen'. Mijn ervaring is wel dat je je zelf ook regelmatig in Den Haag moet melden, om daar de sfeer te proeven, de trend in de discussies te volgen en te zien wie er wat met onze inbreng heeft gedaan. Daarom ben ik lid en regelmatige bezoeker van Nieuwspoort en woon ik graag de vergaderingen van de Vaste Kamercommissie bij, waar het cultuurbeleid wordt besproken.

Het gaat mij hierbij om kennen en gekend worden, om waarden en gewaardeerd worden. Voor een effectieve lobby moet er eerst een basis zijn, een context waarin men naar elkaar luistert, elkaar serieus neemt en belang stelt in elkaars boodschappen. Pas dan is er kans op succes met meer specifieke belangenbehartiging. Het gaat om een authentieke passie en betrokkenheid. Voor een Gelderse cultuurgedeputeerde gaat het dan om zaken als de vestigingsplaats voor het Nationaal Historisch Museum (Arnhem!), de positie van Oriëntalis (voorheen Bijbels Openluchtmuseum), dat tussen wal en schip dreigt te raken, en de ongelijke bekostiging van vergelijkbare voorzieningen (vergelijk *Introdans* in Arnhem met de Randstedelijke dansgezelschappen op bezoekersaantallen, nieuwe producties, het aantal formatieplaatsen en toch aan de hoogste kwaliteitseisen moeten voldoen).

Daarnaast doet ook het IPO, het overkoepelend orgaan van de twaalf provincies, het nodige

werk. Hierbij gaat het om de gemeenschappelijke provinciale insteek. Recente voorbeelden van dit soort acties zijn het rapport *Kijk, zo zit dat* over de scheve verdeling van rijkscultuurmiddelen over het land, de verantwoordelijkheidsverdeling voor het jeugdtheater (twee of drie in Oost-Nederland?), de vernieuwing van het bibliotheekwerk, en het pleidooi voor behoud van de Geldstroom Beeldende Kunst en Vormgeving (BKV). Het IPO is zowel voor ambtenaren van het ministerie als voor Kamerleden een nuttige sparringpartner en een rijke bron van praktijkinformatie.

Beeldende kunst

Als een netwerk niet bestaat, zal het er moeten komen. Zoals binnen de beeldende kunst. Toen minister Plasterk plannen lanceerde om de Kunstkoopregeling en de Geldstroom BKV af te schaffen, bleek dat eens te meer. Deze sector kent geen sectoraal instituut, zoals de amateuristische kunst, theater of film.

Het ontbeert de sector aan een overkoepelend netwerk, dat de beeldende kunst op de kaart zet, politiek en bestuurlijk meer relevant maakt. Noch in Gelderland, noch landelijk heb ik bij de totstandkoming van de verkiezingsprogramma's iets uit deze sector vernomen dat als inbreng benut kon worden. De sector van de beeldende kunst is de zwakste belangenbehartiger. Ik wil ook hier nog eens pleiten voor bundeling van krachten in een platform beeldende kunst. Het aanbieden van een petitie om beide regelingen intact te laten – door IPO, Federatie Kunstbemiddeling, Stichting Artes en de Beroepsvereniging van Beeldend Kunstenaars – was dan ook een goede aanzet tot meer gezamenlijk optreden. Het resultaat is dat de Kunstkoopregeling blijft bestaan en dat de Geldstroom BKV nu voor het grootste deel verdeeld wordt over 36 gemeenten met meer dan 90.000 inwoners. Provincies spelen daarin geen rol meer.

Toch ben ik niet ongelukkig met dit resultaat: er is sprake van een verdeling over het land, die een zekere humuslaag voor de beeldende kunst lokaal op orde kan houden of verder kan verbeteren. Een belangrijk nadeel is dat het geld nu – zonder plannen vooraf en verantwoording achteraf – terecht komt in een aantal gemeenten die tot dusverre relatief weinig aan beeldende kunst hebben gedaan (zoals Ede). Dit gaat ten koste van een reeks kleinere gemeenten (Zutphen, Tiel), die wel actief zijn op dit gebied, mede dankzij gelden die zij via de provincies op basis van goede plannen en verantwoording tot eind 2008 krijgen. Straks ontvangen die geen geld meer. Hier is nog nuttig lobbywerk te doen.

Oostelijke samenwerking

Op cultureel gebied werken Gelderland en Overijssel nauw samen. Dat geldt ook voor de zes grote steden in dit gebied met een rijks gesubsidieerde instelling. Zo hebben wij vorig jaar het gezamenlijke cultuurmanifest *O.NL* opgesteld, waarin onze ambities staan verwoord als uitnodiging aan de rijksoverheid om als partner met provincies en gemeenten mee te investeren in de kunst en de cultuur van onze regio. Dit manifest is benut als basis voor het gesprek van ons lands-

deel met de minister, voorafgaand aan het opstellen van diens nota *Kunst van leven*. Het ministerie sprak met waardering over dit gezamenlijke document, maar – ik geef het toe – vooralsnog heeft dat ons weinig méér opgebracht dan de gesprekken die de minister met de andere landsdelen heeft gevoerd.

Met mijn collega in Overijssel, Dick Buursink, stem ik onze strategie richting Den Haag regelmatig af. Een voordeel daarbij is dat hij lid

Het gaat om kennen en gekend worden, om waarderen en gewaardeerd worden

is van de PvdA en daar goede contacten onderhoudt, ook voor Gelderland, zoals ik dat mede namens Overijssel bij het CDA kan doen. Bij de lobby gaat het om zo veel mogelijk ‘massa maken’ en van verschillende kanten toch eenduidige boodschappen overbrengen. Dat valt soms niet mee. Zo lopen de belangen van de twee provincies binnen het landsdeel Oost niet automatisch parallel, en de belangen van de in ons landsdeel liggende grote steden lopen nog meer uiteen. Dan is regisseren een kunst die aan het lobbywerk voorafgaat. Het (onder)schrijven van brieven met verschillende inhoudelijke accenten is niet productief. Dat speelde bij het Nationaal Historisch Museum, en dat speelde nog meer bij de negatieve reacties van een aantal grote steden op de moties van Van Vroonhoven (CDA) en Leerdam (PvdA) over de aandacht voor spreiding, naast kwaliteit als verdelend principe bij de rijks cultuurbudgetten. Door een gezamenlijk initiatief vanuit Gronin-

Hans Esmeijer

is gedeputeerde voor cultuur
in de provincie Gelderland

gen hebben de landsdelen Noord, Oost en Zuid zich uitgesproken vóór het aannemen van deze moties.

Uiteindelijk zijn beide moties door de Tweede Kamer aangenomen. Dat beschouw ik als het resultaat van een effectieve lobby, die heeft aangesloten op partijpolitieke uitgangspunten en gevoed is door relevante praktijkinformatie.

Goede timing

De lobby bedient zich van allerlei strijdmiddelen: brieven, mails, telefoontjes, petitie's, interviews en ingezonden artikelen op de opiniepagina's van kranten, partijbladen, vaktijdschriften. Al deze mogelijkheden moeten worden benut, mits ze goed getimed, met mate toegepast en gevarieerd zijn. Het gevaar ligt op de loer van pavlovreacties bij de ontvangers, zoals: 'van onze vaste briefschrijver', of 'daar zijn ze weer', of 'steeds hetzelfde liedje'. Brieven schrijven moet, maar verwacht er niet te veel van. Een Kamerlid of een ambtenaar zit op de meeste brieven niet te wachten. De kunst is om uit te vinden op welke brief hij of zij wél zit te wachten.

Het maakt ook uit hoe je een brief adresseert: aan de Kamer, de fractie of de woordvoerder. Alle drie tegelijk lijkt veilig, maar blijkt minder effectief. Gericht schrijven is de kunst! Brieven die niet genoeg actualiteit bevatten om ook in de pers geciteerd te worden, hebben voor het lobbywerk minder betekenis dan brieven die door duizenden gelezen, gezien of gehoord worden. Een telefoontje of iemand aanspreken op een receptie verhoogt de attentiewaarde. Dat is soms al heel wat.

Het begrip lobby staat bij velen in een kwade reuk. Bij de buitenwacht bestaan soms associaties met vriendjespolitiek, smeergeld en corruptie. Naar mijn ervaring is dat ten onrechte. Het gaat in de lobby zoals ik deze ken en beoefen vooral om het opbouwen van vertrouwensrelaties tot wederzijds voordeel in het

behartigen van het algemeen belang. Het leveren van goede argumenten, nuttig cijfermateriaal en aansprekende voorbeelden dient de zaak meer dan cadeautjes of culinaire genoegens. Ook dat schrijf ik uit eigen ervaring.